

deze jegens Himmler onderstreepte dat hij voor taken die de normale Nederlander tegen de borst stuitten, alleen een beroep kon doen op NSB'ers. Van de hand- en spandiensten die deze NSB'ers op tal van terreinen des levens de vijand bewezen hebben, zullen wij in ons volgende deel een overzicht geven; ook op enkele interne kwesties die de NSB betreffen en op de mentaliteit die de beweging kenmerkte, zullen wij daar dieper ingaan. Zin heeft het evenwel, er hier op te wijzen dat Mussert in de periode die wij thans behandelen (maart '41 – juli '42) wel meer aanhangers kreeg, maar dat zijn beweging bleef wat zij al in de zomer van '40 en trouwens ook eerder geweest was: een kleine minderheid binnen het Nederlandse volk.

Per 31 december '40 had de NSB ruim vijftigduizend leden geteld: ca. zeven-en-twintigduizend die tot de z.g. 'eerste ban' behoorden (zij die vóór mei '40 lid geweest waren) en ruim drie-en-twintigduizend die na de meidagen toegetreden waren en die men binnen de NSB veelal als 'de meikevers' aanduidde. Mussert was over het gehalte van die 'meikevers' niet erg te spreken: er waren teveel profiteurs bij die voor de NSB geen hand uitstaken. Vandaar dat hij in juli '41 het instituut van 'sympathiserend lid' instelde; de overige leden heetten voortaan 'werkende leden'. De 'sympathiserende leden' betaalden contributie maar zij behoefden in geen enkel opzicht aan de werkzaamheden deel te nemen; deden zij dat wèl, dan konden zij na drie maanden 'werkend lid' worden. Welnu, van 31 december '40 tot 31 december '41 steeg het totale aantal 'werkende leden' van vijftigduizend tot bijna acht-en-zeventigduizend¹; het was per 30 juni '42 evenwel tot ruim negen-en-zestigduizend gedaald. 'Sympathiserende leden' (plus donateurs) waren er op 31 december '41 ruim zesduizend, per 30 juni '42 ruim zeventienduizend. De totale aanhang van de NSB was dus door het feit dat zij in december '41 de enig toegelaten politieke partij geworden was, nauwelijks gestegen: van vier-en-tachtigduizend tot zes-en-tachtigduizend.

Het verloop van de leden komt in die cijfers niet tot uitdrukking. Als bij elke politieke partij gingen er ook bij de NSB leden weg en kwamen er nieuwe bij. Wij zullen er in ons volgende deel nadere bijzonderheden van geven; hier willen wij slechts vermelden dat, blijkens de onderzoeken van J. F. Vos, na de invasie van de Sowjet-Unie ca. tienduizend NSB'ers het lidmaatschap beëindigden: ca. veertienhonderd uit de 'eerste ban', ca. zes-en-tachtighonderd uit de zoveel opportunistischer getinte 'tweede ban'.²

Omgeven was de NSB door een aantal 'fronten': organisaties voor be-

¹ Met inbegrip van ruim vierhonderd 'geheime leden', maar met uitsluiting van ruim elfduizend die in Duitsland en ruim zeshonderd die in België woonachtig waren. ² J. F. Vos: 'Het ledenverloop van de NSB' (scriptie, 1972), p. 24.